

096592522-0	15/01/2026	כלכלי סט	- כותרת	עמוד 20	1	54.93x37.81
מרכז טאוב לחקר הסדיניות החברתית - 25170						

"שמו פלסטר על משבר כוח האדם בגנים כדי לשמר את המערכת" :

במדורים

הריאיון השבועי

"שמו פלסטר על משבר כוח האדם בגנים כדי לשמר את המערכת"

דנה וקנין גנאל, חוקרת במכון טאוב
חוקרת ביוזמה לחקר אי שיוויון והתפתחות בגיל הרך

באנו לדבר על שיקום מערכת הגנים מקריסה

דנה וקנין גנאל, ממובילות רפורמת הסייעת השנייה בגני הילדים, מסבירה למה קריסת מערכת הגנים לא צפה לפני השטח • היא מספרת כיצד טלאים תקציביים החליפו תכנון ארוך טווח, ומזהירה שבלי השקעה ממשלתית עמוקה הגנים ימשיכו להיסגר | **רוני דורי**

דנה, כמו שהוקרת את אי השוויון בגיל הרך, תנסי

לכמת במספרים את משבר כוח האדם בגנים?

"לפי סקר חדש שערכנו במכון טאוב בקרב נשות צוות חינוך בגנים – 80% מהנגנות שוקלות עיובה, מתוכן 48% חושבות על עזיבה הרבה, 32% חושבות על עזיבה מדי פעם. כשמשתקלים פנימה את תומכות החינוך (סייעות) הנתון הוא 75%, שלוש מתוך ארבע. כך שהקריסה של מערכת הגנים לא קרתה 'פתאום'. אנחנו גם יודעים שמתקשים לגייס כוח אדם, אבל הבעיה הו לא צפה על פני השטח כי כל הומן שמרו עליה בפנים, כל הומן שמו עליה פלסטרים כדי לשמר את המערכת, כי בעצם שיעור ניכר מהכלכלה הישראלית נשען עליה. גם גברים וגם נשים, אנכי, כי היום כשנסגרו גן זה מוביל הרבה פעמים לשני הורים שלא הולכים לעבודה".

תרחיבי על הפלסטריום על הבעיות.

"קחי לדוגמה את רפורמת הסייעת השנייה, שנולדה מתוך מצב של 35 ילדים בגן. אני הייתי חלק מהמאבק הזה, מתוך מחשבה שרק עכשיו בגו ערימתו של גנים ואף אחד לא יסכים לבנות עוד כדי לאפשר כיתות קטנות יותר, אז בואו נמצא פתרון שייקל את הדרך. זה טלאי על טלאי, כי בכל פעם יש איזו תוספת שנובעת מצורך כלכלי, אולי גם חינוכי, אבל היא בסדר עדיפות לאומי. תמיד התייחסו אליו כאל פתרון כל'

דנה וקנין גנאל

(41)

גרה בכפר סבא

- נשואה ואם לילדה
- אחת ממייסדות וחברת הוועד המנהל של עמותת כולנו משפחה, שפועלת לשינוי מדיניות ציבורית למען משפחות בישראל

בוגרת תואר ראשון בפילוסופיה, ככלכלה ומדעי המדינה ותואר שני במדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית, דוקטורנטית למדיניות ציבורית בבית הספר פדרמן באוניברסיטה העברית

כלי, לא 100% חינוכי, תמיד עם מבט ל'נשים ייצאו לעבוד', אף פעם לא במבט של 'זה חשוב, צריך להשקיע בגיל הזה'. הדיחייה הכלכלית באמת אפשרה להקים את המערכת, וזה באמת מוצר ציבורי קלאסי, אבל בגלל שהמוטיבציה תמיד היתה כלכלית שכחו להסתכל על המוטיבציה החינוכית, ומי שנשאר בתוך, שזה הצוות החינוכי, פשוט מצא את עצמו באמצע – בין הצרכים שמגיעים מהשטח לבין התקינה הלא הגיונית, לבין מערכת לא אחידה (גנים עד 14:00 באחריות משרד החינוך, צהרונים מ־14:00-16:30 באחריות הרשויות המקומיות, עם צוותי חינוך נפרדים, ר"ד)".

"רפורמת הסייעת השנייה לא נאכפת"

מאין הגיעה המערכת הלא אחידה הזו?

"מזה שכל הומן היה לחץ ציבורי. המחאה החברתית גרמה לכנסת לחליל את חוק לימוד חובה מגיל שלוש ב'2012, ולחץ ציבורי הביא לרפורמת הסייעת השנייה".

זה דפוס. כמו רפורמת הסייעת השנייה, שתקצבה סייעת נוספת על גגגנת וסייעת ראשונה בגן ילדים שבו מתחנכים לפחות 30 ילדים. לקח 10 שנים מרגע שעבירה עד שנאכפה – מ'2015 עד 2025.

"גם כיום היא לא נאכפת. בשבוע שעבר ישבתי בריון חירום על סגירות הגנים בכנסת וראשי הרשויות סיפרו שם שפותחים גנים בלי גגנת, זה נגד התקינה. וזה קורה לא רק בתל אביב – יושבים שם ראשי עיר מכל מיני מקר' מות בארץ ואומרים: אנחנו מנסים לא לסגור גנים, ומשרד החינוך שהוא הפיקוח לא סוגר את הגנים, ומשאירים את הגן פתוח כי הצורך הכלכלי הוא מה שמניע את המערכת". זה נשמע באילו משרד החינוך מפיל את האחריות על הרשויות, שיטתדרר.

"יש פה מאבק לא מבוטל על תקציב ועל כוח בין הר' שויות המקומיות למשרד החינוך, וזה ממש במהות של הדבר. אבל גם הרשויות מפרטות את הצהרונים כי בעק' בות הסכם הסייעות מ'2023, ששיפר את תנאי השכר שלהן, הן לא מצליחות לעמוד בזה כלכלית. השמיכה באמת קצרה, או כשמתחילים אותה רגליים צצות החוצה והן מופרטות. יש מקומות שיש בהם צהרונים מטעם העירייה, אבל ככלל, ההפרטה הוו פגיעה מאוד ביכולת ההשתכרות של צוותי החינוך כי ברוב המקומות ההפרטה של הצהרונים קיווה משכרן של תומכות החינוך. אז יש פה כל פעם איזו תזווה לפה או שם, ומישהו נפגע, אבל אין הרחבה של השמיכה".

מי אשם?

"אני לא רוצה להפנות אצבע מאשימה, בין היתר כי אני לא חושבת שיש פה אשם אחד ואני בעצמי הייתי חלק מהמאבק על סייעת שנייה, שבריעבר גם הוא שם פלסטר על הסיטואציה. אני חושבת שיש כאן מערכת שבה כל אחד מסתכל על הוויות הצרה שלו ועושה את הכל בשבילי, ואין אף גורם מתכלל. אני גם חושבת שזה גורא קל – כשי באים לפתור בעיה, השאלה היא לא מי אשם אלא מה אפשר לתקן. ברגע שנכנסים לשיח של האשמה אז כל משרד מת' גונן, ואז לא פותרים את הבעיה".

הגורם המתבלל אמור להיות משרד החינוך, לא?

"לא. כי גם לרשויות המקומיות יש חלק הפעלתי מאוד משמעותי בסיפור הזה. וגשאלת השאלה, האם העיריות ער' שות נכון כשהן אוספות נשות צוות מהגורן ומהיקב כדי להפעיל את הגנים? אולי צריך להשביח את המערכת? אבל זה לא נעשה, גם כי יש אי הסכמה בין ראשי הרשויות השור גנים, ונכנס פה מתחת לשיח גם הנושא הפוליטי, של איפה אני ביחס לממשלה והאם אני רוצה לעשות שביתה בעת הוו ביחס לממשלה, לא משנה אם צריך או לא צריך".

הממשלה היא חלק גדול מהבעיה. בהמישי שעבר

צילום: יובל חן

פורסם שתלמיד יסודי ברשתות החרדיות המפלגתיות מקבלים 12.5% יותר שעות לימוד מתלמידים חילונים שלומדים ליבה.

"אין ספק שבגוגע לבתי הספר המדיניות היא מאוד בעייתית. אבל אני לא בטוחה שהיא גולשת גם לגני היל' דים, והמציאות היא שאין נתונים".

"תגידו שאתם רוצים את כל העוגה"

מה הלקח שלך מהמאבק על סייעת שנייה לעתיד? "למאבק היו דרישות נוספות, פשוט הכותרת שלו היתה 'סייעת שנייה', ובסוף נתנו רק את זה. לכן אני אומרת אל תיאבקו רק על פינצטה, תגידו שאתם רוצים את כל העוגה'. ומה היא כל העוגה, לדידך?

"בשלב הראשון צריך להשקיע בגיל הרך השקעה כל' כלית. כלומר, לתת לו תמיכה כלכלית מלאה שתאפשר הקטנת כיתות, הגדלת כמות העובדות, הפחתת העומס העצום על הגגנות והסייעות. צריך פשוט לזרוק כסף, לבי' נות עוד גנים. כמו ב'2012 – שמו כסף, היתה תוכנית של חמש שנים, כל שנה בגו כך וכך מעונות, גנים, הוסיפו כך וכך סייעות וגגנות. עשו תהליך מדורג, וזה היה אפשרי. ואני חושבת שזה יכול לקרות בין אם בממשלה הזאת או הבאה, זה עניין של החלטה. אחת הבעיות של המערכת זה שאנחנו לא מחשבים חינוך כהשקעה. בחשבונאות של הכלכלה שלנו, השקעה בחינוך היא לא השקעה".

תכפירי למה היא חשקעה.

"יש קונבנציה מאוד מוכרת בספרות שהשקעה בגיל הרך מכפילה את עצמה כל הומן. אחד הטיעונים מהצר השני, של פורום קהלת (שקורא להפרטת החינוך – ר"ד) ודומיו, הוא שהמחקרים האלה נעשו על אוכלוסיות במצוקה, ולכן צריך לתת מערכת חינוך ממלכתית חיוגמית רק לאוכלוסיות כאלו ולא לכולם. כדי לפתור את הטיעון הזה, אציין שב'2017 פר' רסס מחקר מאוד מקיף של הלשכה הלאומית למחקר כלכלי (NBER) בארצות הברית שהשווה את התוצאות הלימודיות של ילדים שאופיינו במצוקה במערכות ממלכתיות חוג' מיות לכולם לעומת מערכות שאינן כאלה, ונמצא שמער' כות ממלכתיות חיוגמיות לכולם טובות הרבה יותר בשופר התוצאות של ילדים במצוקה כהשוואה למערכות שאינן כאלה (ואתו מחקר הראה גם שמערכות חינוך ממלכתיות חיוגמיות, ובפרט גן טרום חובה חיוגמי, מגדיל את שיעור ההשתתפות של הורים בשוק העבודה, מעלה את ההכנסה הכוללת, מצמצם קטיעות קריירה, ומשפר תוצאות חינוכיות ארוכות טווח של ילדים – ר"ד)".

מאין יגיעי הכסף?

"צריך לעשות היפרך של הפירמידה. יש כיום פער רר' מטי בין ההוצאה הממשלתית לחינוך בגיל הרך להוצאה הממשלתית בחינוך תיכוני. לפי נתוני ה־OECD מ'2022, ישראל מדורגת במקום השלישי לפני אחרון ביחס בין הוצאה ממשלתית לתלמיד בחינוך התיכוני להוצאה לת' למיד בחינוך הקדם יסודי".

אלה תלמידות ותיכון שצריכים להשקיע בבגדרויות שלהם כדי להתקבל לאוניברסיטה, לחשיג מקצוע ול' חיות חיים יצרניים. דווקא מהם תיקחי?

"אני מסכימה ולא חושבת שזה צריך לקרות עכשיו. אבל אם אתה משקיע בחינוך בהתחלה, אתה חוסך את מה שתצט' רך להשקיע בסופו של דבר. אז הפתרון הוא להשקיע עכשיו בגני ילדים ולתת להם לצמוח, וכשאותם ילדים יגיעו לתיר' כוך, אפשר יהיה לרבר על הפחתה מהתקציב של התיכונים'. **אבל בסוף חיום, 2026, אין תקציב אינפוסיי, והשמיי' כח קצרה בכל מקום.**

"יש גם פתרונות שהם לא רק לשופך כסף. יש דברים שאפשר לעשות עכשיו. אני באמת מאמינה שאם יעבירו את הגיוהול תיקום מורגת וגגנת דרגה אחת יותר גבוה, למפקחות, למנהלת צוות, ויעבירו חלק מהעומס אליהן – ויש ברחבי הארץ פיילוטים של אשכולי גנים – זה כבר משוו שישנה את המערכת משמעותית וגם היפרך את המי' קצוע ליותר נחשק. הבעיה היא שכרגע יש הרבה מורות ואין מנהל בית ספר".

"

על הפתרון לבעיות בחינוך לגיל הרך:

צריך פשוט לזרוק כסף. לתת תמיכה כלכלית מלאה שתאפשר הקטנת כיתות, הגדלת כמות העובדות, הפחתת העומס העצום על הגגנות והסייעות. צריך פשוט לזרוק כסף, לבי' נות עוד גנים. כמו ב'2012 – שמו כסף, היתה תוכנית של חמש שנים, כל שנה בגו כך וכך מעונות, גנים, הוסיפו כך וכך סייעות וגגנות. עשו תהליך מדורג, וזה היה אפשרי. ואני חושבת שזה יכול לקרות בין אם בממשלה הזאת או הבאה, זה עניין של החלטה. אחת הבעיות של המערכת זה שאנחנו לא מחשבים חינוך כהשקעה. בחשבונאות של הכלכלה שלנו, השקעה בחינוך היא לא השקעה".

על הלקח מהמאבק על סייעת שנייה:

היו דרישות נוספות, אבל הכותרת היתה 'סייעת שנייה', ובסוף נתנו רק את זה. לכן אל תיאבקו על פינצטה, אלא על כל העוגה"

על הסקר לנשות צוות חינוך בגנים 80% מהגגנות שוקלות עזיבה, מתוכן 48% חושבות על כך הרבה ו'32% מדי פעם. כשמשתקללים פנימה את תומכות החינוך (סייעות) הנתון הוא 75%, שלוש מתוך ארבע"